

Heinäsaari matkalla unohdetusta perinnebiotoopista hoidetuksi luontokohteeksi

Niiton ja laidunnuksen kaltaiset perinteiset maankäyttötavat ovat synnyttäneet ja ylläpitäneet perinnebiotoopeiksi kutsuttuja luontotyyppejä. Hoidon puute on kuitenkin johtanut paitsi perinnebiotooppien voimakkaaseen vähenemiseen, myös niiden laadun heikentymiseen. Lisäksi lähes joka neljäs Suomen uhanalaisista eliölajeista pitää perinnebiotooppeja ensisijaisena elinympäristönään. Perinnebiotoopeilla ei mene tällä hetkellä kovin vahvasti, mutta niiden ahdinkoa voidaan helpottaa hoitoa lisäämällä.

Yksi monista vaille hoitoa jääneistä perinnebiotoopeista löytyy Seinäjoen Ylistarosta. Kyseessä on Heinäsaari, paikallisesti arvokkaaksi kohteeksi arvioitu vanha laidunsaari Kyrönjoessa. Saaren pitkä laidunhistoria katkesi 1960-luvun loppupuolella. Hoidon loputtua saareen istutettiin koristekasveja, joiden leviäminen kavensi alkuperäisten kasvilajien elintilaa entisestään. Lähes puoli vuosisataa hoitamatta ollut saari kasvoi pahasti umpeen. Haapa valtasi elintilaa ja jokiveden mukana levinnyt haitallinen vieraslaji jättipalsami sekä umpeenkasvua ilmentävä mesiangervo peittivät muun kasvillisuuden. Tyypilliselle ja arvokkaalle niittylajistolle ei enää ollut juuri sijaa saareessa.

Hoitamattomasta hoidetuksi

Heinäsaari pääsi takaisin hoidon piiriin UHMA-hankkeen esimerkkikohteena. Ensivaiheessa saaressa suoritettiin merkittäviä harvennushakkuita ja poistettiin istutettuja tai itsestään levinneitä vieraslajeja. Laiduneläimet palasivat saareen hakkuita seuranneena kesänä joukon suomenlampaita saapuessa sinne kesänviettoon. Osa lampaista palasi muutaman uuden kaverin kanssa seuraavana kesänä. Laidunnuksen vaikutusta tehostettiin puhdistusniitoilla molempien laidunkausien jälkeen. Hyvään alkuun saatu hoito onkin nyt tarkoitus saada jatkuvaksi.

Osana hankkeen toimintaa Heinäsaaressa seurattiin lammaslaidunnuksen vaikutuksia kasvillisuuteen. Ensimmäisenä muutokset näkyivät suurikokoisissa ja -lukuisissa kasvilajeissa. Lampaat söivät ja talloivat erityisesti mesiangervoa ja jättipalsamia. Lampaiden hylkimä nokkoskasvustoja vähennettiin puhdistusniitoissa. Elintilan vapautumisesta huolimatta muutokset kasvilajistossa alkoivat näkyä hyvin hitaasti, mutta kuitenkin varmasti. Toisena hoitokesänä havaittiin muun muassa purppuranpunainen rantakukan yleistyneen, samoin avointen ympäristöjen lajeista niitty- ja rönsyleinikin. Paikalle ilmestyi myös kelluvien siementensä avulla levinnyt säderusokki. Lähtötilanne huomioiden muutokset ovat olleet huomattavia jo kahden vuoden hoidon aikana.

Jättipalsami maistui lampaille erityisesti ensimmäisenä hoitovuonna. Toinen kesä oli selvästi normaalia kuivempi, eikä lampaat silloin syönyt niin ahnaasti tätä vieraslajia. Tämä antaakin viitteitä siitä, että kuivuus mahdollisesti vaikuttaisi jollain tapaa kasvin makuun ja sitä kautta siihen, kuinka halukkaasti laiduneläimet niitä syövät. Tälle tulkinnalle haetaan vielä vahvistusta viimeisenä hankekesänä.

Valmista ei tule hetkessä

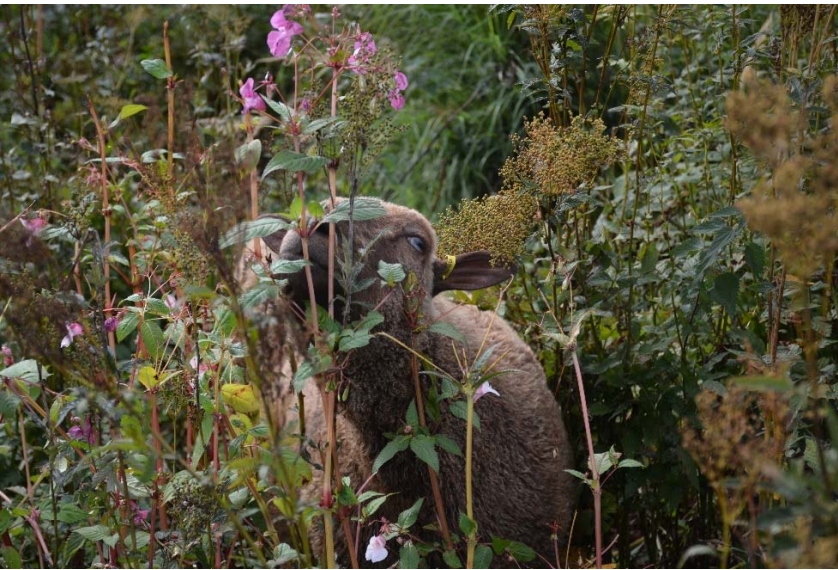
Pahasti umpeenkasvaneen Heinäsaaren hoidossa on huomattu perinnebiotooppien hoidon työvaltaisuus, vaikka lampaat kasvukauden aikaisesta työstä suurimman osan hoitavat. Erityisesti alkuraivaus oli työlästä, mutta raivaustarve on siitä vähentynyt. Saareen muinoin istutettujen koristekasvien poisto sekä jokiveden mukana leviävän jättipalsamin torjunta ovat lisänneet niittojen tarvetta jonkun verran.

Heinäsaaressa on myös huomattu se, että valmista ei tule hetkessä. Niityille tyypillinen kasvilajisto on tarvinnut aikaa sopeutuakseen elinolosuhteiden muutoksiin. Kasvilajisto on jo muuttunut hoidon aikana, mutta tulee vielä muuttamaan paljon sen jatkuessa. Voikin mennä useampi vuosi ennen kuin kasvilajisto puhkeaa kunnolla kukkaan. Kasvilajiston vanavedessä muu lajisto hyönteisineen ja lintuineen tulee monipuolistumaan. On ollut erittäin palkitsevaa päästä seuraamaan maiseman avautumista ja lajiston monipuolistumista. Perinnebiotooppien hoitoon osallistuminen onkin suositeltavaa jos siihen vain mahdollisuus avautuu.

Biologi, FM Tuija Selänpää toimii tutkijana Luonnonvarakeskuksessa.

Heinäsaari1. Heinäsaari pahasti umpeenkasvaneena ennen hoidon aloittamista.

Heinäsaari2. Jättipalsamin ja mesiangervon esiintyminen väheni lammaslaidunnuksen ansiosta.

Heinäsaari3. Laidunnuksen ansiosta ennen umpeenkasvanut ala on laidunkauden lopulla pysynyt avoimena.